

Brussels, 3.8.2007.
COM(2007) 392 final

IZJAVA EUROPSKE KOMISIJE VIJEĆU I EUROPSKOM PARLAMENTU

Poboljšanje kvalitete obrazovanja nastavnika

IZJAVA EUROPSKE KOMISIJE VIJEĆU I EUROPSKOM PARLAMENTU

Poboljšanje kvalitete obrazovanja nastavnika

UVOD

Postoji oko 6.25 milijuna nastavnika (na puno radno vrijeme) u Europi¹. Nastavnici imaju ključnu ulogu pomoći ljudima u razvijanju njihovih talenata i ostvarenju potencijala za osobni rast i blagostanje, pomoći im u stjecanju složenog opsega znanja i vještina koje će trebati kao građani i radnici. Upravo je školski nastavnik taj koji posreduje između brzo razvijajućeg svijeta i učenika koje je na putu ulaska u taj svijet.

Nastavnička profesija postaje sve složenija. Zahtjevi koji su stavljeni pred njih sve više rastu. Okolina u kojoj rade je sve izazovnija.

Mnoge države članice revidiraju načine pripreme nastavnika za važne zadaće koje izvršavaju u ime europskog društva.

Svrha ove Izjave je ispitati postojeću situaciju u Europskoj uniji vezanu uz obrazovanje i osposobljavanje nastavnika te predložiti zajedničko mišljenje o akcijama koje se mogu poduzeti na nacionalnoj razini i načine na koje ih Europska unija može poduprijeti.²

1. KONTEKST

1.1 Lisbonska strategija

U ožujku 2000. godine, Vijeće Europske unije je u Lisabonu istaknulo kako su ljudi glavna vrijednost Europe te da će „ulaganje u ljude ... biti ključno i za europsku gospodarsku poziciju temeljenu na znanju i za osiguravanje da ovakvo gospodarstvo ne učini postojeće socijalne probleme još složenijima³.”

Vijeće Europske unije u Barceloni, u ožujku 2002. godine, usvojilo je konkretne ciljeve za poboljšanje sustava obrazovanja i osposobljavanja država članica, uključujući poboljšanje obrazovanja i osposobljavanja za nastavnike i stručne učitelje. Vijeće je u ožujku 2006. godine navelo da su „obrazovanje i osposobljavanje ključni čimbenici za razvoj dugoročnog potencijala za konkurentnost Europske unije i socijalnu koheziju“. Vijeće je dodalo da „treba intenzivirati reforme koje će osigurati visoku kvalitetnu obrazovnih sustava koji su i učinkoviti i pravedni.“

---

¹ Studija Mobilnost nastavnika i osposobljavatelja, provedena od strane Opće uprave za obrazovanje i kulturu, 2006 (<http://ec.europa.eu/education/doc/reports/doc/mobility.pdf>).

² Ova Izjava odnosi na nastavnike u općem obrazovanju i osnovnom strukovnom obrazovanju; za tu svrhu nastavnik je osoba kojoj je priznat status nastavnika (ili equivalent) prema zakonodavstvu i praksi države članice. Isključuje osobe zaposlene izvan formalnog sustava obrazovanja i osposobljavanja iz razloga različite prirode i konteksta zadaća koje nastavnici poduzimaju.

³ Pogledaj, npr. integrirane smjernice za rast i poslove koje prepoznaju važnost kompetencija za zapošljavanje, i posebno smjernicu br.23 o potrebi prilagodbe, sustava obrazovanja i osposobljavanja novim zahtjevima za kompetencijama, kroz osiguravanje privlačnosti, otvorenosti i visokih standarda kvalitete sustava obrazovanja i osposobljavanja.

Međutim, napredak nije bio dovoljan⁴ kada su u pitanju ciljevi kao što su smanjivanje broja učenika koji rano napuštaju školu, povećanje broja mladih koji su završili više srednje obrazovanje ili smanjenje broja petnaestogodišnjaka s lošim vještinama čitanja.

Kvaliteta podučavanja je jedan od ključnih faktora u određivanju mogućnosti Europske unije da poveća svoju konkurentnost u globaliziranom svijetu. Istraživanja pokazuju da postoji značajna i pozitivna među povezanost između kvalitete nastavnika i učeničkog postignuća⁵ te da je kvaliteta nastavnika najvažniji školski aspekt objašnjenja učeničkog postignuća⁶ (čiji je utjecaj puno veći nego utjecaj školske organizacije, upravljanja ili financijskih uvjeta). Štoviše, druge studije⁷ pokazale su pozitivnu poveznicu između stručnog usavršavanja nastavnika i postignuća učenika te 'upućuju kako programi stručnog usavršavanja nastavnika...poboljšavaju učenička postignuća...i upućuju na to da osposobljavanje nastavnika može biti jeftiniji način povećanja testnih rezultata od smanjena razrednih odjela ili povećanja školske satnice'.

2004. godine, Zajedničko izvješće Vijeća i Europske komisije o napretku prema Lisbonskim ciljevima⁸ u području obrazovanja i osposobljavanja poziva na razvoj zajedničkih europskih načela za kompetencije i kvalifikacije nastavnika i stručnih učitelja. U studenom 2006. godine, Vijeće navodi da su 'motivacija, vještine i kompetencije nastavnika, stručnih učitelja, drugog nastavnog osoblja te službe za profesionalno usmjeravanje i socijalnu skrb, kao i kvaliteta uprava škole, ključni faktori u postizanju visoko kvalitetnih ishoda učenja' te da 'naperi nastavnog osoblja moraju biti podržani kontinuiranim profesionalnim napredovanjem, dobrom suradnjom s roditeljima, učeničkom socijalnom skrbi i širom zajednicom.'

Stoga je poboljšanje kvalitete obrazovanja nastavnika važan cilj za europske obrazovne sustave u njihovom bržem napretku prema ispunjavanju zajedničkih ciljeva koji su postavljeni unutar Programa obrazovanja i osposobljavanja 2010.

Naravno, osiguranje visoko kvalitetnog obrazovanja nastavnika je, također, bitno za dobro upravljanje nacionalnim sredstvima te dobru vrijednost uloženog novca: otprilike dvije trećine troškova za škole je rezervirano za nastavničke plaće⁹.

1.2 Ostale politike i ciljevi Europske unije

Politika obrazovanja nastavnika je usko povezana s ostalim ključnim područjima europskih politika, posebice:

- Socijalnom politikom i njenim naglaskom na ulozi obrazovanja i osposobljavanja kao putu izlaza iz siromaštva te ključnim čimbenikom socijalnog uključivanja te naglašavanjem 'ključnih vještina' u Paktu Mladih;¹⁰
- Politikom inovacija¹¹ s njenim naglaskom na osiguravanju nastavničke pomoći mladim ljudima pri stjecanju duha poduzetništva i inovativnosti;

⁴ Godišnje izvješće Europske komisije o napretku prema Lisbonskim ciljevima, 16. svibnja 2006.

⁵ Pogledaj, npr. Darling Hammond et al 2005, Je li priprema nastavnika bitna? Dokazi o certificiranju nastavnika, Uči za Ameriku, i efektivnost nastavnika, Analiza obrazovnih politika, 13(42) 16-17, 20

⁶ Rivkin, Hanushek, and Kain, 2000; Hanushek, Kain and Rivkin 2005, 'Nastavnici, škole i akademska postignuća'

⁷ Angrist and Lavy, 2001, Ima li osposobljavanje nastavnika veze sa postignućem učenika? Dokazi iz usporedbi jeruzalemskih novina javnih škola o ekonomiji rada, 19, 2, 343-69

⁸ http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/jir_council_final.pdf

⁹ Izvješće OECD-a Nastavnici su bitni: privlačenje, napredovanje i zadržavanje efektivnih nastavnika, 2005; www.oecd/edu/teacherpolicy

¹⁰ Europski Pakt Mladih, http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/84335.pdf

¹¹ Kao što je prezentirano u Komunikaciji Stavlanje znanja u praksu: široka strategija inovativnosti za EU, EU COM(2006) 502 final

- Politikom istraživanja s njenim naglaskom na poboljšanje podučavanja znanosti na svim razinama obrazovanja u Europskoj uniji¹².
- Politikom poduzeća¹³ s njenim naglaskom na potrebi da javne vlasti promiču poduzetničko obrazovanje ravnateljima škola i nastavnicima kroz inicijalno obrazovanje i stručno usavršavanje.
- Komisijinom Novom okvirnom strategijom za višejezičnost¹⁴ koja promovira vrijednost učenja jezika te, kao važne izazove, identificira kvalitetu podučavanja jezika i bolje osposobljavanje nastavnika jezika.
- Direktivom 2005/36/EC o priznavanju stručnih kvalifikacija, koja pruža pravni okvir za profesionalnu mobilnost nastavnika.

1.3 Promjenjivi zahtjevi

Promjene u obrazovanju i društvu stavljaju nove zahtjeve na nastavničko zanimanje. Na primjer, uz prenošenje temeljnog znanja, nastavnici također, sve više moraju pomoći mladim ljudima da postanu potpuno samostalni u stjecanju ključnih vještina umjesto da samo zapamte informacije, od nastavnika se traži da razvijaju suradničke i konstruktivne pristupe učenju, da potiču i upravljaju razredom radije nego da podučavaju ex cathedra. Ove nove uloge zahtijevaju obrazovanje u nizu pristupa i stilova podučavanja. Nadalje, u razredima su danas heterogene skupine učenika različitog porijekla i s različitim razinama sposobnosti ili nesposobnosti. Od nastavnika se očekuje da koriste mogućnosti novih tehnologija te da odgovore na zahtjeve za individualiziranim učenjem. Od nastavnika se može, također, tražiti i dodatna zadaća donošenja odluka ili upravljačke zadaće u skladu s rastućom autonomijom škola.

Ove promjene zahtijevaju od nastavnika, ne samo stjecanje novih znanja i vještina, već i njihovo kontinuirano usavršavanje. Kako bi se nastavnike, za njihove nove uloge, opremilo novim znanjima i vještinama, nužno je imati i visoko kvalitetno inicijalno obrazovanje i koherentan proces kontinuiranog profesionalnog usavršavanja kojim će osuvremeniti vještine potrebne u društvu znanja.

Kao što je slučaj i sa drugim modernim profesijama i nastavnici imaju odgovornost širiti granice stručnog znanja kroz predanost kritičkom promišljanju, kroz istraživanja i kroz sustavnu angažiranost u kontinuiranom profesionalnom usavršavanju od početka do kraja karijere. Sustavi obrazovanja i osposobljavanja nastavnika moraju za to pružati potrebne prilike.

1.4 Nedostatak vještina i ograničeno pružanje osposobljavanja

Međutim, sustavi za obrazovanje nastavnika nisu uvijek dobro pripremljeni za ispunjavanje ovih novih zahtjeva.

U nedavnom istraživanju OECD-a¹⁵, gotovo sve zemlje izvješćuju o nedostatku nastavničkih vještina i teškoćama osuvremenjivanja nastavničkih vještina. Nedostaci se posebno odnose na nedovoljne kompetencije u nošenju s novim napredcima u obrazovanju (uključujući individualizirano učenje, pripremu učenika za samostalno učenje, upravljanje heterogenim razredom, pripremu učenika za što veće korištenje IC tehnologija, itd.).

¹² Grupa visoke razine, vođena od strane gosp. Michel Rocard, parlamentarnog zastupnika, istražila je postojeće europske i nacionalne inovativne inicijative i aktivnosti u području znanstvenog obrazovanja. Njihovo izvješće, dostupno na <http://ec.europa.eu/research/science-society/index.cfm?fuseaction=public.topic&id=1100&lang=>, poziva na uvođenje novog pristupa znanstvenom obrazovanju koji se radikalno koši s tradicionalnim pedagoškim metodama.

¹³ Pogledaj Komisijinu Komunikaciju Poticanje poduzetničkog načina razmišljanja kroz obrazovanje i učenje, COM(2006) 33 final

¹⁴ COM(2005)596 of November 2005

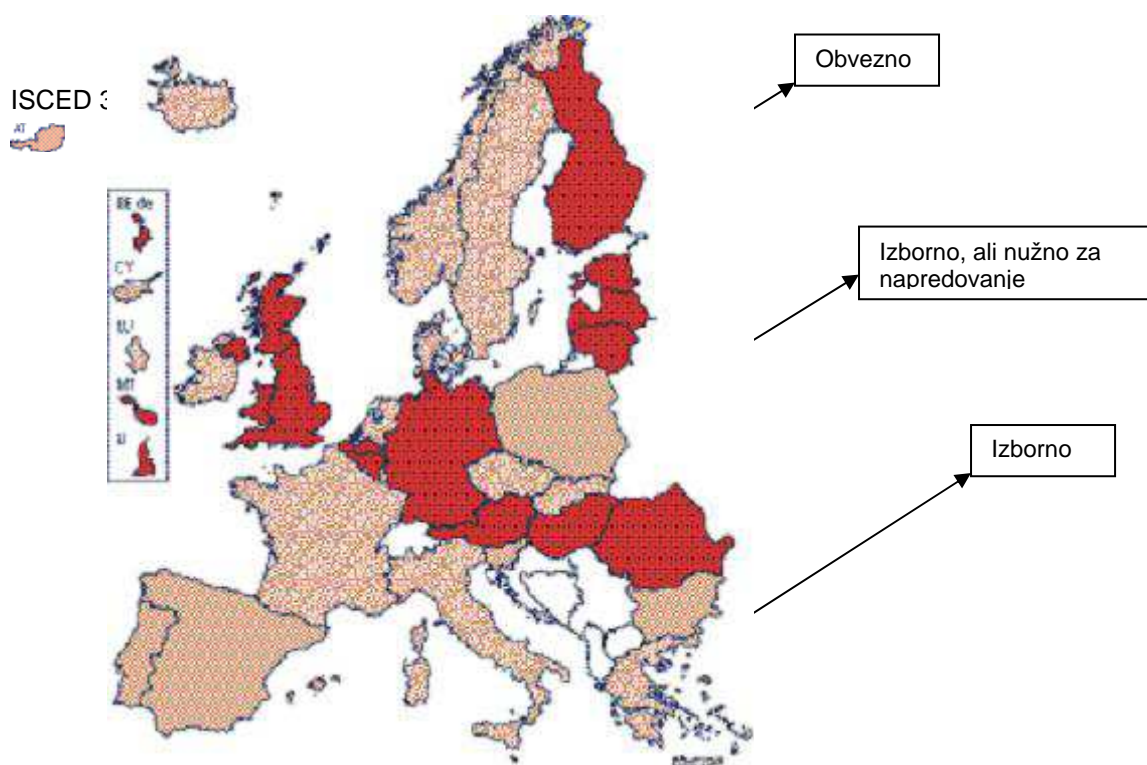
¹⁵ Nastavnici su važni, OECD 2005

U mnogim državama članicama postoji malo sustavne koordinacije između različitih elemenata obrazovanja nastavnika, a što vodi nedostatku koherentnosti i kontinuiteta, posebno između inicijalnog obrazovanja nastavnika i njegovog uvođenja u rad, stručnog usavršavanja i profesionalnog napredovanja, često ti procesi nisu povezani niti s razvojem i unaprijeđenijem škole niti s pedagoškim istraživanjem. Poticaji nastavnicima da ustraju u osuvremenjivanju svojih vještina tijekom profesionalnog staža su slabi.

U Europskoj uniji je ulaganje u kontinuirano usavršavanje i razvoj nastavničke struke nisko, a dostupna količina stručnog usavršavanja ograničena. Stručno usavršavanje nastavnika je obvezno u samo 11 zemalja članica a nastavnici nemaju direktnu obvezu koristiti ga u svim ovim zemljama¹⁶. Tamo gdje obveza postoji, usavršavanje je uglavnom manje od 20 sati godišnje. Niti u jednoj zemlji članici minimalno obvezno usavršavanje ne prelazi pet dana godišnje, u većini je zemalja obvezno samo tri dana usavršavanja godišnje. Nadalje, sama činjenica da stručno usavršavanje može biti obvezno govori malo o stvarnoj razini sudjelovanja u njemu.

Što se tiče nastavnika početnika, samo im pola europskih zemalja nudi neku vrstu sustavne potpore (npr. uvođenje u rad, osposobljavanje, mentorstvo) u prvim godinama rada. Direktni okviri za pomoć nastavnicima koji imaju poteškoća u obavljanju svojih dužnosti postoje samo u trećini zemalja.

Tablica 1 dolje prikazuje je li stručno usavršavanje obvezno ili izborno – status stručnog usavršavanja nastavnika u osnovnom i srednjem obrazovanju

¹⁶ Za puno objašnjenje podataka na kojima su ove tablice temeljene, i definicije korištene, molimo pogledajte: Ključni podaci o obrazovanju u Europi 2005, Eurydice, ISBN 92-894-9422-0; <http://www.eurydice.org/portal/page/portal/Eurydice/showPresentation?pubid=052EN>

Tablica 2 dolje prikazuje da minimalno vrijeme obveznog stručnog usavršavanja godišnje varira od zemlje do zemlje

Minimalno godišnje vrijeme (u satima) za obvezno stručno usavršavanje u osnovnom i srednjem obrazovanju 2002/03															
	BE fr	BE de	BE nl	DE	EE	LV	LT	HU	MT	AT	FI	UK-ENG/ WLS/NIR	UKSCT	LI	RO
ISCED 1	21	21	14	v	32	12	18	17	21	15	18	v	35	v	19
ISCED 2	21	21	21		32	12	18	17	21	15	18		35		19
ISCED 3	21	21	21		32	12	18	17	21	4	18		35		19
x	CZ, DK, EL, ES, FR, IE, IT, CY, LU, NL, PL, PT, SI, SK, SE, IS, NO i BG.														

Izvor: Eurydice

X stručno usavršavanje nije obvezno
V varijabla

Dodatne bilješke

Belgija: 3 dana godišnje

Njemačka: količina obveznog stručnog usavršavanja varira od regije do regije (Land)

Estonija: 160 sati tijekom 5 godina

Litva: 15 dana tijekom 5 godina. Ovo odgovara količini od 90 sati tijekom 5 godina.

Latvija: Središnje obrazovne vlasti su odredile minimalnu granicu od 36 sati za 3 godine

Mađarska: 60-120 sati obveznog stručnog usavršavanja svakih 7 godina,

Malta: 3 dana godišnje na početku ili kraju školske godine. Od 2001/02. godine uvedena su 3 predavanja godišnje u trajanju od 2 sata nakon škole.

Nizozemska: 10% godišnjih radnih sati nastavnika mora biti potrošeno na unapređenje struke. Ovo je službeno navedeno vrijeme koje je na raspolaganju svakom nastavniku.

Austrija: Za ISCED 2, informacije navedene ovdje odnose se na nastavnike koji rade u *Hauptschulen*. Za nastavnike u *allgemein bildenden höheren Schulen* vrijeme usavršavanja nije određeno.

Finska: 3 dana godišnje po 6 sati

Ujedinjeno Kraljevstvo (Eng/Wls/Nlre): 5 dana u školskoj godini kada nemaju obvezu podučavati. Dodatno, sudjelovanje u programima profesionalnog razvoja je suštinski dio profesionalnih obveza.

Ujedinjeno Kraljevstvo (Sct): Postoji minimum od 5 dana za stručno usavršavanje. Nastavnici, također, moraju provesti 50 sati godišnje na isplanirane aktivnosti; dio tog vremena može se koristiti za stručno usavršavanje.

Lichtenštajn: Nastavnici moraju sudjelovati u najmanje jednoj aktivnosti usavršavanja svake 2 godine.

Rumunjska: 95 sati svakih 5 godina, ukoliko nastavnici ne pohađaju višu razinu obrazovanja tijekom ovog razdoblja.

Pojašnjenje

Izračun: Tamo gdje nije drugačije navedeno, 1 dan se odnosi na 7 sati. Za zemlje gdje je određeni obujam usavršavanja tijekom nekoliko godina obvezan, kalkulacija se temelji na prosjeku.

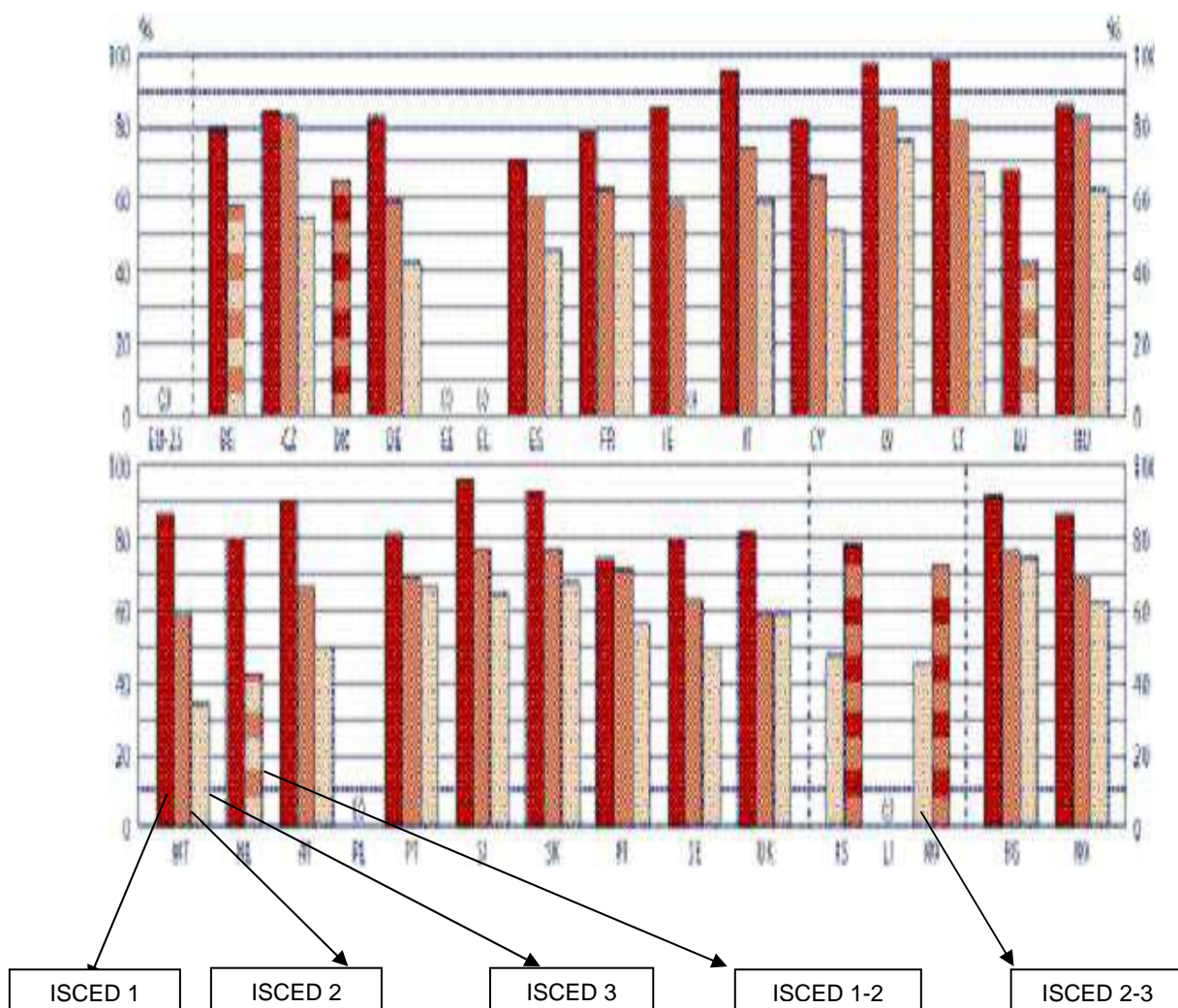
Tablica 3 dolje prikazuje da mjere potpore za nastavnike početnike još nisu široko raširene. U 2002. godini samo pola zemalja ponudilo je nastavnicima početnicima pomoć tijekom ovog razdoblja njihove karijere.

Regulative i/ili preporuke o dostupnim vrstama potpore i supervizije nastavnika u osnovnom i srednjoškolskom obrazovanju, 2002/03															
VRSTA POTPORE	CZ	DE	EL	ES	IE	IT	CY	PL	SK	UK-ENG/WLS	UK-NIR	IS	LI	NO	BG
Formalni/polufornalni sastanci (za raspravu o napretku ili problemima)			0	0		0	0	0	0		0	0	0		0
Mišljenja, informiranje i neformalne rasprave	0		0	0	0	0	0	0	0		0	0	0		0
Pomoć pri planiranju nastave			0	0		0		0				0	0		0
Pomoć pri vrednovanju učenika/pisanju njihovih školskih izvješća				0	0		0	0	0		0	0	0		
Sudjelovanje u aktivnostima u razredu i/ili opažanjem u razredu	0		0	0	0		0	0	0		0		0		0
Savjetovanje u vezi vještina			0	0		0	0	0	0		0	0			0
Organizacija seminara/radionica/grupnih diskusija			0	0			0	0	0						0
Posjete drugim školama/centrima				0				0							
Specijalno obvezno osposobljavanje (u minimalnom vremenskom trajanju)			0 (1)	0 (2)		0 (3)									0 (4)
Priručnik											0				
Pilot projekti (provedba)		0								0				0	
Bez mjera	BE, DK, EE, FR, LV, LT, LU, HU, MT, NL, AT, PT, SI, FI, SE, RO														
Izvor: Eurydice	(1) 100 sati (2) varijable (3) 40 sati (4) do 24 sata														

1.5 Obilježja nastavničke profesije u Europskoj uniji

Spol

Tablica 4 dolje prikazuje da većinu nastavnika u osnovnom i srednjoškolskom obrazovanju čine žene.¹⁷ U 2002. godini, u svim su državama Europske unije osim u jednoj, više od 70% nastavnika u osnovnoškolskom obrazovanju (ISCED 1) bile žene. Udio nastavnica u srednjoškolskom obrazovanju (ISCED²) nije toliko visok kao u osnovnoškolskom obrazovanju. Dok je udio žena u višem srednjoškolskom obrazovanju manje uočljiv, svejedno ih ima više nego muških nastavnika u skoro svim zemljama.

¹⁷ Ključni podaci o obrazovanju u Europi 2005, Eurydice, ISBN 92-894-9422-0

Udio žena nastavnica u osnovnom obrazovanju (ISCED 1) i srednjem obrazovanju (ISCED 2 i 3) u javnom i privatnom sektoru, 2001/2002

	EU25	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	BG	RO
ISCED 1	(:)	78.9	84.2	(:)	82.4	(:)	(:)	71.0	78.7	85.4	95.3	81.9	97.1	98.2	67.9	85.7	86.8	80.1	90.5	(:)	81.2	96.3	92.9	74.2	80.2	81.8	(:)	(:)	(:)	92.0	86.8
ISCED 2	(:)	(:)	82.8	(:)	59.4	(:)	(:)	59.8	63.0	59.0	73.8	66.3	84.7	81.3	(:)	82.7	58.8	(:)	66.2	(:)	69.0	77.0	77.0	71.4	62.8	59.2	(:)	(:)	(:)	76.3	68.8
ISCED 3	(:)	(:)	55.2	(:)	42.2	(:)	(:)	45.4	50.6	(:)	59.3	51.4	75.7	67.5	(:)	62.1	34.5	(:)	50.1	(:)	66.3	64.3	67.5	56.3	50.4	59.1	47.5	(:)	45.3	75.1	62.3
ISCED 1-2				65.3																							78.1	72.8			
ISCED 2-3		58.6													42.2																

Plaća

Ponuda nastavnika je uvjetovana brojnim čimbenicima, uključujući plaću. Postoje jedinične razlike među državama u plaćama nastavnika u odnosu na prosječne plaće i BDP. U Luksemburgu u Njemačkoj su plaće nastavnika visoko razmjerne prosječnom nacionalnom dohotku. Najviše maksimalne plaće u odnosu na BDP po glavi stanovnika su u Portugalu, Cipru, Grčkoj, Luksemburgu i Španjolskoj.

Razlika u odnosu na ostale plaće u javnom sektoru i plaće u privatnom sektoru utječe na zadržavanje nastavnika u nastavničkoj profesiji i pod utjecajem je općih uvjeta na tržištu rada. Kada je potražnja za radnom snagom visoka, više nastavnika traži poslove izvan svoje struke. Usporedba plaća posebice utječe na stopu zadržavanja muškaraca.

Komparativna studija nastavničkog i drugih profesija u javnom sektoru ili radnih mjesta u privatnom sektoru za istu razinu kvalifikacija¹⁸, je pokazala da su nastavnici koji su plaćeni više u odnosu na ostale profesije manje skloni napuštanju profesije.

Istraživanje u UK nalazi da se plaće nastavnika, u odnosu na one u drugim profesijama kojima se nastavnik može baviti, smatraju važnom odrednicom u odluci o prihvaćanju i zadržavanju nastavničke profesije.

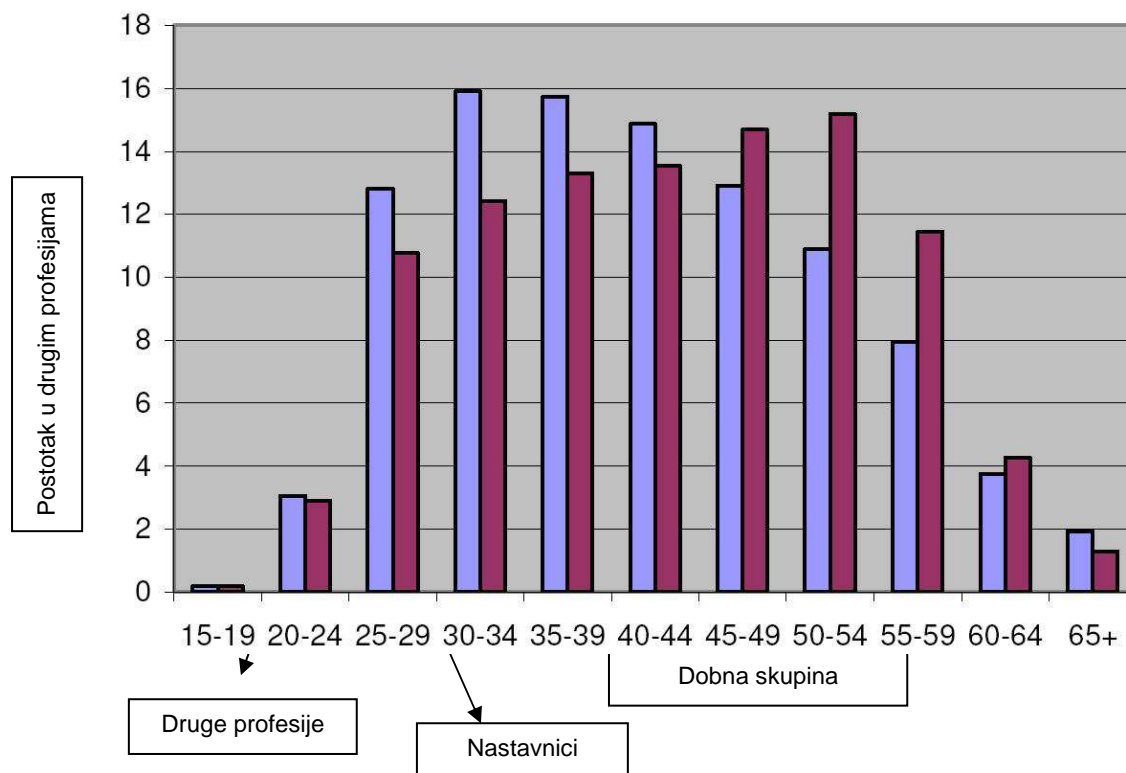
¹⁸ Dolton, P. J. i Van der Klaauw, W. 'Napuštanje nastavničkog zanimanja u UK – analiza trajanja'. *Economic Journal* 105 (429), 431-444, 1995.

Dob

Za razliku od ostalih profesija, nastavnička profesija ima visoki postotak starije radne snage (pogledati Tablicu 5). Udio nastavnika u dobi 45-60 godina je više od 40% u mnogo zemalja dok je oko 30% nastavničke populacije u dobi 50-64 godina.¹⁹ Ovo ima jasne implikacije na potrebu (daljnjeg) osposobljavanja nastavnika.

Biti će važno učiniti podučavanje zanimljivim izborom karijere kako bi se privukli najbolji kandidati i oni koji će promijeniti karijeru u korist podučavanja. Suprotno nedavnoj praksi u mnogim državama članicama, rasti će potreba za uvjeravanjem iskusnih nastavnika da ostanu u profesiji umjesto ranog umirovljenja i to će zahtijevati dodano profesionalno usavršavanje i potporu.

Tablica 5: Dobna struktura stručnjaka svih zvanja i nastavnika (2005)²⁰

Općenito, postoji potreba za poduzimanjem nužnih koraka u regrutiranju i zadržavanju dovoljnog broja dobro obrazovanih i motiviranih muškaraca i žena u profesiji, naročito kako bi se zamijenila starija populacija koja je na odlasku.

¹⁹ Studija *Mobilnost nastavnika i stručnih učitelja*, Opća uprava za obrazovanje i kulturu, 2006

²⁰ Idem

2. OKVIR ZA DJELOVANJE

2.1. Postojeća potpora Europske unije obrazovanju nastavnika

Zemlje članice su odgovorne za organizaciju i sadržaj sustava obrazovanja i osposobljavanja. Uloga EU je da im pomogne u tome.

Na europskoj su razini Programi zajednice, poput Comenius-a i *Erasmus-a koji su dio Socrates* programa te *Leonardo Da Vinci* program, osigurali potporu projektima promicanja razvoja nastavničkih kompetencija. Novi Program cjeloživotnog učenja (2007-2013) će povećati potporu mobilnosti nastavnika i projektima suradnje između institucija za obrazovanje nastavnika.²¹

Europski socijalni fond je također važan instrument koji će se koristiti za potporu modernizaciji sustava obrazovanja i osposobljavanja, uključujući inicijalno i kontinuirano obrazovanje nastavnika u zemljama članicama.

2.2 Zajednički rad sa zemljama članicama

Europska komisija blisko surađuje sa zemljama članicama kako bi im pomogla u razvijanju i modernizaciji njihovih politika obrazovanja i osposobljavanja. To čini kroz radni program „Obrazovanje i osposobljavanje 2010.“, dio revidirane Lisabonske strategije, koji omogućuje razmjenu informacija, podataka i primjera najbolje prakse kroz zajedničko učenje i kolegijalnu reviziju (*peer review*).

Kao odgovor na identificiranje obrazovanja nastavnika kao ključnog pitanja od strane Vijeća, Komisija je 2002. godine osnovala radnu skupinu koja je razmatrala mogućnosti poboljšanja obrazovanja nastavnika i stručnih učitelja i koja je okupila predstavnike 31 zemlje koje sudjeluju u radnom programu „Obrazovanje i osposobljavanje 2010.“²²

Rad Komisije i nacionalnih stručnjaka koji je uslijedio, pokazao je veliko slaganje o nužnosti promjena. Niz „Zajedničkih europskih načela za kompetencije i kvalifikacije nastavnika“²³ je izrađen u suradnji sa stručnjacima imenovanim od strane zemalja članica te je ispitan 2005. godine na europskoj konferenciji dužnosnika odgovornih za kreiranje politika, stručnjaka na području obrazovanja nastavnika i ključnih dionika. Mnoge zemlje su već počele koristiti *Zajednička europska načela* kako bi obogatile svoje promišljanje razvoja politika o obrazovanju nastavnika.

Komisija i zemlje članice su nastavile tražiti odgovore na utvrđene izazove, kroz skupinu za „Nastavnike i stručne učitelje“ koju sačinjavaju stručnjaci imenovani od strane 18 zemalja članica koje su izrazile posebnu brigu za razvoj svoje politike obrazovanja nastavnika. Radna skupina je organizirala niz aktivnosti uzajamnog učenja (*peer learning*) na području politika, uključujući analizu sustava kontinuiranog profesionalnog napredovanja, škole kao zajednice za učenje svojih nastavnika, uprave škole, pripremanja nastavnika za kulturalno raznolike razrede i partnerstva između škola i tvrtki. Zemlje članice smatraju kako ovakva vrsta rada pruža korisne mogućnosti učenja.

---

²¹ Odluka 1720/ 2006/ EC

²² Radna skupina za poboljšanje obrazovanja nastavnika i oposobljavatelja, Izvještaj o napretku 2003.,2004.:

http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/objectives_en.html#training

²³ http://ec.europa.eu/education/policies/2010/testingconf_en.html

2.3 Zajednička načela

Izazovi pred kojima je nastavničko zvanje su u biti zajednički zemljama diljem Europske unije. Moguće je doći do zajedničke analize problema i zajedničke vizije vrsta vještina potrebnih nastavnicima.

Prethodno spomenuta „Zajednička europska načela za kompetencije i kvalifikacije nastavnika“ su napisana temeljem iskustava nastavnika i onih koji provode obrazovanje nastavnika diljem Europe te su potvrđena od strane dionika. Načela opisuju viziju europske nastavničke profesije sa sljedećim karakteristikama:

- to je **dobro-kvalificirana** profesija: svi nastavnici su diplomirali na institucijama višeg obrazovanja (oni koji rade u području inicijalnog strukovnog obrazovanja su visoko kvalificirani unutar svog profesionalnog područja i imaju prikladnu pedagošku kvalifikaciju). Svaki nastavnik ima opsežno znanje predmeta, dobro znanje pedagogije, vještine i kompetencije potrebne za vođenje i pružanje potpore učenicima te razumijevanje društvene i kulturološke dimenzije obrazovanja.
- To je profesija **cjeloživotnih učenika**: nastavnike se podupire da nastave svoj profesionalni razvoj kroz cijelu karijeru. Oni i njihove poslodavci prepoznaju važnost stjecanja novih znanja te su sposobni za inovacije i korištenje dodatnih izvora/podataka u svom radu.
- To je **mobilna profesija**: mobilnost je središnja sastavnica inicijalnih i kontinuiranih obrazovnih programa za nastavnike. Nastavnike se ohrabruje da rade ili studiraju u drugim europskim zemljama u cilju profesionalnog razvoja.
- To je zanimanje temeljeno na **partnerstvu**: institucije za obrazovanje nastavnika organiziraju svoj rad u suradnji i partnerstvu sa školama, lokalnom radnim okruženjem, pružateljima praktične nastave i drugim dionicima.

U skladu s ovim načelima, i u svjetlu postojećih analiza, Komisija vjeruje da sljedeći koraci politika mogu poboljšati kvalitetu obrazovanja nastavnika u Europskoj uniji.

2.3.1 Cjeloživotno učenje

Inicijalno obrazovanje nastavnika ne može osigurati znanja i vještine potrebne za cijeli nastavnički radni vijek. Obrazovanje i profesionalni razvoj svakog nastavnika mora biti promatrano kao cjeloživotni zadatak, te biti strukturirano i financirano u skladu s time.

Pružanje obrazovanja i osposobljavanja nastavnika biti će učinkovitije ukoliko je koordinirano kao cjelovit sustav na nacionalnoj razini te je i adekvatno financirano. Idealan pristup bio bi uspostava jedinstvenog kontinuuma koji obuhvaća pružanje inicijalnog obrazovanja nastavnika, uvođenja u profesiju i kontinuiranog profesionalnog razvoja koji uključuje formalno, neformalno i informalno učenje. To znači da bi svi nastavnici:

- sudjelovali u učinkovitom programu uvođenja kroz prve tri godine rada;
- imali pristup strukturiranom savjetovanju i mentorstvu od strane iskusnih nastavnika ili drugih relevantnih stručnjaka tijekom njihove karijere;

- sudjelovali u redovnim raspravama o vlastitim potrebama za osposobljavanjem i razvojem u kontekstu šireg razvojnog plana institucije u kojoj rade.

Dodatno, Komisija vjeruje da bi svi nastavnici imali korist ukoliko:

- ih se ohrabruje i imaju potporu za širenje i razvoj svojih kompetencija kroz cijelu karijeru korištenjem formalnih, neformalnih i informalnih načina, a njihovo se formalno i neformalno učenje priznaje;
- imaju pristup drugim mogućnostima za kontinuirani profesionalni razvoj, poput programa razmjene (financiran ili ne kroz Program cjeloživotnog učenja); i
- imaju priliku i vrijeme studirati za daljnje kvalifikacije i sudjelovati u ispitivanjima i istraživanjima na višoj obrazovanoj razini;
- se napravi više u promicanju kreativnog partnerstva između institucija u kojima nastavnici rade i svijeta rada, institucija višeg obrazovanja, istraživačkih institucija i ostalih ustanova, a kako bi se poticala visoka kvaliteta osposobljavanja i učinkovitost rada i razvile mreže inovativnosti na lokalnoj i regionalnoj razini.

2.3.2 Nužne vještine

Nastavnici imaju ključnu ulogu u pripremanju učenika da zauzmu svoje mjesto u društvu i u svijetu rada. U svakom trenutku njihove karijere, nastavnici moraju imati, ili biti u mogućnosti steći, pun obujam znanja predmeta, stavova i pedagoških vještina kako bi mogli pomoći mladim ljudima da dosegnu sve svoj puni potencijal. Nastavnici posebno trebaju vještine nužne za:

- utvrđivanje specifičnih potreba svakog učenika i odgovaranje na njih korištenjem širokog raspona nastavničkih strategija;
- podržavanje razvoja mladih ljudi u potpuno samostalne cjeloživotne učenike;
- pomoć mladim ljudima da steknu kompetencije navedene u Europskom referentnom okviru ključnih kompetencija (24);
- rad u multikulturalnom okružju (uključujući razumijevanje vrijednost raznolikosti i poštivanje razlika); i
- rad u uskoj suradnji s kolegama, roditeljima i širom zajednicom.

Uzimajući za obzir rastuće zahtjeve stavljene pred upravitelje škola, i poteškoće koje se ponekad jave pri popunjavanju upravljačkih pozicija, također bi bilo korisno ukoliko bi nastavnici imali priliku steći, razviti i koristiti vještine upravljanja.

2.3.3 Promišljajuća praksa i istraživanja

Nastavnici pomažu mladim ljudima da preuzmu odgovornost za stvaranje vlastitih putova učenja kroz cijeli život. Nastavnici bi trebali moći upravljati vlastitim putovima učenja također. Štoviše, kao i članovi

---

²⁴ Pogledaj Preporuku parlamenta Vijeću 2006/962/EC

bilo koje druge profesije, nastavnici imaju odgovornost razvijati novo znanje o obrazovanju i osposobljavanju. U kontekstu samostalnog cjeloživotnog učenja, njihov profesionalni napredak implicira da nastavnici:

- nastave promišljati svoj rad na sustavan način;
- provode istraživanja na razini razreda;
- integriraju rezultate istraživanja na razini razreda i akademskih istraživanja u svoje podučavanje;
- vrednuju učinkovitost svojih strategija podučavanja i mijenjaju ih u skladu s time; i
- procjenjuju svoje potrebe za usavršavanjem.

Kako bi se postigli ovi ciljevi, potrebno je dobro postaviti sustave nagrađivanja, izvora informacija i potpore.

2.3.3 Kvalifikacije

Kada se uzme u obzir sva složenost zahtjeva koji su stavljeni pred nastavnike, opseg znanja i vještina koje trebaju usavršiti i potreba za dovoljnim praktičnim iskustvom kao dijelom inicijalnog obrazovanja, ne čudi da su programi inicijalnog obrazovanja nastavnika zahtjevniji. U 18 zemalja članica, inicijalno obrazovanje za više srednjoškolske nastavnike traje najmanje 5 godina i vodi visokoškolskoj kvalifikaciji (ISCED 5A); za niže srednjoškolske nastavnike u 12 zemalja članica zahtijeva se inicijalno obrazovanje na sveučilišnoj razini u trajanju od najmanje 5 godina²⁵.

Potrebno je razmotriti pomicanje prema politici kvalifikacije više razine kakva je već usvojena u nekim zemljama.

2.3.4 Obrazovanje nastavnika u visokom obrazovanju

Kako bi se osigurao odgovarajući kapacitet visokog obrazovanja za pružanje zahtijevane kvalitete i kvantitete obrazovanja nastavnika i promicala profesionalizacija podučavanja, programi obrazovanja nastavnika trebaju biti dostupni na magistarskoj i doktorskoj razini (kao i razini prvostupnika).

Treba ojačati poveznice između onih koji obrazuju nastavnike, nastavnika u praksi, svijeta rada i ostalih ustanova. Institucije visokog obrazovanja imaju važnu ulogu u razvijanju učinkovitog partnerstva sa školama i ostalim dionicima kako bi osigurale da su njihovi programi obrazovanja nastavnika utemeljeni na jakim dokazima i dobroj nastavnoj praksi.

Oni koji su odgovorni za obrazovanje nastavnika (i za obrazovanje onih koji obrazuju nastavnike) moraju posjedovati praktično iskustvo podučavanja u razredu i dostići visoke standarde u vještinama, stavovima i kompetencijama koji se zahtijevaju od nastavnika.

2.3.5 Predavanje u društvu

Nastavnici djeluju kao uzor i model. Za učeničko je postignuće važno da struka u potpunosti promišlja raznolikost društva unutar kojeg djeluje (na primjer, u terminima kulture, materinjeg jezika, i posebnih

---

²⁵ Eurydice: *Ključni podaci o obrazovanju u Europi, 2005*

potreba). Države članice mogu poduzeti mjere kojima će osigurati da sastav nastavnika u potpunosti odražava raznolikost društva, i posebno miče prepreke kulturnoj i rodnoj ravnoteži na svim razinama.

3 DOPRINOS KOMISIJE

Kako bi pružila potporu državama članicama u njihovim reformama obrazovanja nastavnika, Komisija predlaže da:

(1) se osigura da novi Program cjeloživotnog učenja i Europski socijalni fond pruže potporu naporima država članicama da unaprijede pružanje i sadržaj obrazovanja nastavnika te da ohrabre mobilnost nastavnika i stručnih učitelja;

(2) se razviju indikatori koji će bolje odražavati pitanja koja se tiču unapređenja regrutiranja, obrazovanja i osposobljavanja nastavnika i izvješća o napretku u kvaliteti obrazovanja nastavnika kroz dvogodišnje izvještavanje o programu Obrazovanja i osposobljavanja, 2010;

(3) se doprinese stvaranju i diseminaciji novih znanja u području podučavanja i obrazovanja nastavnika i pruži potpora državama članicama u njihovom učinkovitom korištenju, kroz Program cjeloživotnog učenja i Okvirnog programa istraživanja;

(4) se podrži razvoj inicijativa koje promiču europsku dimenziju obrazovanja nastavnika i mobilnost nastavnika;

(5) se prati napredak i donose daljnje preporuke.

4 ZAKLJUČAK

Ova Izjava je prepoznala kvalitetu podučavanja i obrazovanja nastavnika kao ključan čimbenik u osiguranju kvalitete obrazovanja i poboljšanju obrazovnih postignuća mladih ljudi. Navedeni su brojni koraci koje je moguće poduzeti u ovom području kao i načini na koji ih Komisija može poduprijeti.

Uzete zajedno, ove preporuke mogu služiti za: osiguranje koordiniranog, koherentnog i adekvatno financiranog obrazovanja nastavnika; osiguranje da svi nastavnici imaju znanja, stavove i pedagoške vještine koje su nužne kako bi bili učinkoviti; potporu profesionalizaciji podučavanja; promicanju kulture promišljanja djelovanja i korištenja istraživanja u nastavničkoj profesiji i promicanju statusa i priznatosti struke.

Postupajući u skladu s njima, ove će preporuke doprinijeti unapređenju kvalitete obrazovanja za sve i pomoći zemljama članicama dostizanje Lisbonskih ciljeva socijalne uključenosti i gospodarske konkurentnosti i rasta.

Komisija će nastojati dalje unaprijediti ove preporuke unutar Programa obrazovanja i osposobljavanja 2010., radeći s klasterom 'Nastavnika i stručnih učitelja' i stručnjacima zemalja članica. U ovoj će zadaći imati pomoć konferencija koje će se organizirati u sklopu nadolazećeg portugalskog predsjedavanja.

Komisija poziva Parlament i Vijeće da odgovore na pitanja istaknuta u ovoj Izjavi.